

прокурору. Також цей шлях може бути застосовано і до документів, які складаються в межах Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Однак, до внесення змін до законодавства, що регулює порядок роботи з таємними документами, це може розглядатися лише як перспективний напрям розвитку іКейс.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо запровадження інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування: Закон України від 01.06.2021 № 1498-IX.

2. Про інформаційно-телекомунікаційну систему досудового розслідування «іКейс: Наказ Національного антикорупційного бюро України, Офісу Генерального прокурора, Вищого антикорупційного суду, Ради суддів України від 15.12.2021 № 175/390/57/72.

3. Про затвердження положення про Технічний комітет інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування «Інформаційно-аналітична система іКейс» Національного антикорупційного бюро України» Наказ Національного антикорупційного бюро України від 19.09.2022 № 269.

4. Про початок використання інформаційно-телекомунікаційної системи досудового розслідування у Вищому антикорупційному суді як у суді першої інстанції» Наказ Вищого антикорупційного суду від 17.11.2023 № 35 зі змінами.

Тарасенко Олег Сергійович,
професор кафедри оперативно-розшукової
діяльності Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук, професор

ЗМІСТ І СПІВВІДНОШЕННЯ ОПЕРАТИВНОГО ІНІЦІАТИВНОГО Й АНАЛІТИЧНОГО ПОШУКУ

Будь яке явище (процес), для осмислення його суті, змісту – повинно бути систематизовано, тобто «знайти» своє місце у системі інших явищ, які є наближеними за метою, видом, суб'єктами тощо. З огляду на цю вимогу, ми знаходимо у системі пошукових заходів певні повторювані тенденції, точки «зіткнення», на підставі яких вибудовуємо систему оперативного пошуку.

Пошук фактичних даних про злочини здійснюється у таких формах: організація пошуку первинної інформації про ознаки ще невідомої протиправної діяльності (оперативний пошук у «чистому» вигляді); організація пошуку невідомої інформації про ознаки вже відомих злочинів (встановлення осіб та конкретних фактів злочинів); аналітичний пошук, що визначається також як «аналітична розвідка».

Що до цієї форми пошуку, то на відміну від ініціативного оперативного пошуку, процес добування оперативно значимої інформації аналітичними методами (аналітичний пошук) начебто «відчужений» від первинних джерел і в указаному сенсі може розглядатися як вторинний щодо першої форми пошукової роботи.

На нашу думку не має значення шляхом застосування яких методів отримана первинна інформація, чи то шляхом спостереження або опитування осіб, чи то використання мисленевих процесів людини, тобто аналітичне поєднання інформації (вже існуючої у свідомості людини), і відповідно отримання у результаті нового знання, тобто такої інформації, яка не була відома раніш. Практично, виявлення ознак злочинів припускає отримання і перевірку первинної інформації про осіб та факти, що становлять інтерес для правоохоронних органів, поза зв'язком з конкретними фактами з наступним виділенням останніх із загальної маси (така форма застосовується для виявлення злочинів за принципом «від злочинця до злочину»), а виявлення злочинів – «інцидентів» (тобто тих, факт вчинення яких став відомим) припускає отримання та перевірку первинної інформації про осіб та факти, що становлять інтерес поза зв'язком з конкретною особою з наступним виокремленням підозрюваної особи з широкого кола осіб, які потрапили у поле зору оперативних підрозділів в процесі розкриття такого злочину (така форма застосовується для виявлення злочинів за принципом «від злочину до злочинця»). Але серед зазначених принципів відсутній той, який би «відповідав» аналітичному виявленню злочинів. Можливість застосування аналітичного пошуку виявляється там і тоді, коли криміногенні процеси в певних умовах мають тенденцію до повторюваності, регулярності виявлення в часі та просторі масових факторів. Ці закономірності мають складний статистичний характер, тому оснований на них передбачення здійснюються лише на базі вже існуючих знань оперативних працівників про попередньо вчинювані злочини певного виду. Науковці відмічають, що виявлення осіб та фактів, що становлять оперативний інтерес, відбувається за невстановленими і наперед індивідуально невизначеними ознакам. Оперативні працівники не мають певної, заздалегідь визначеної інформації щодо об'єкта оперативного пошуку. Пошук об'єкта здійснюється за ознаками, які задані не матеріалами конкретного кримінального провадження, а на основі загальної уявлень про нього. В цьому випадку розпізнавання досягається шляхом порівняння ознак, властивих тому або іншому об'єкта, з ознаками окремих видів злочинів. В результаті пошуку надходить орієнтуюча інформація і робиться певне припущення, що виявлені об'єкти мають відношення до якого-небудь злочину, тобто встановлюється формальна тотожність отриманих відомостей з

абстрактною моделлю протиправного діяння, що існує в свідомості оперативного працівника. Тобто, все рівно суб'єкт пошуку порівнює певні кластери інформації, тієї, що вже раніш була отримана та зберігається у свідомості у вже обробленому (проаналізованому) вигляді та тієї, яка тільки надійшла, як ззовні так і у результаті аналітичних розумових процесів. Можлива ситуація, коли певним чином систематизовані відомості, можуть виступати як вихідні дані, що орієнтують суб'єкта на конкретних осіб та події, пов'язані зі сферою та інфраструктурою соціально-аномального середовища. Тобто, суб'єкт може і не усвідомлювати, що він здійснює аналітичний пошук. Оперативний працівник, маючи певний досвід пошукової діяльності, може підсвідомо порівнювати інформацію, що надходить – з тією, що виходячи з його досвіду у минулому, свідчила про ознаки злочинної діяльності. Тобто, оперативний пошук (у фізичному середовищі) поєднується з аналітичним: первинні дані, зібрані під час оперативного пошуку, систематизуються, доповнюються наявними оперативними матеріалами, порівнюються з ними, узагальнюються і можуть потім реалізовуватися, наприклад при підготовці й проведенні оперативно-розшукових та інших заходів з метою виявлення осіб та фактів їх злочинної поведінки.

Отже, основну роль у реалізації цієї форми пошуку мають не факти злочинів, а саме ознаки злочинної діяльності (або такі, що тільки можуть свідчити про наявність злочинної діяльності), які містяться у свідомості суб'єкта пошуку. При пошуку початковий образ особи, матеріального об'єкта, сліду виявляється у свідомості суб'єкта (слідчого, оперативного працівника) у вигляді вірогідної моделі його образу, навичок, властивостей та стану. Для ефективного пошуку необхідні знання демаскуючих ознак певного класу (виду) злочинців, матеріальних об'єктів, слідів у навколишньому середовищі або у середовищі, яке сприяє приховуванню. Пошук спрямований на виявлення (знайдення) серед великої кількості однорідних об'єктів саме того, що має ознаки певного кримінального правопорушення, передбаченого КК України. Враховуючи зазначене, можна виокремити аналітичну форму оперативного пошуку, що реалізується за принципом «від ознак злочинної діяльності до особи, яка готується до вчинення, вчинює або вчинила злочин» і «відповідає» індуктивному напрямку, а змістом цього напрямку є встановлення осіб, які становлять оперативний інтерес, фактів підготовки та вчинення злочинів на підставі непрямих ознак.